

Citadella erőd területén található "Gellérthegy" nevű főalappont – múlt, jelen, jövő

Sebők Tamás
alaphálózati földmérő mérnök

Lechner Tudásközpont Nonprofit Kft.
Alaphálózati és Államhatárügyi Osztály

A téma aktualitása

Gellért-hegy fejlesztése

A Gellért-hegy fejlesztési koncepciójának része a Citadella erőd rekonstrukciója

Helyezzük képbe magunkat

Hogy is nézett ki a Gellért-hegyi főalappont és környezete még a beruházás közvetlen megkezdése előtt, és manapság

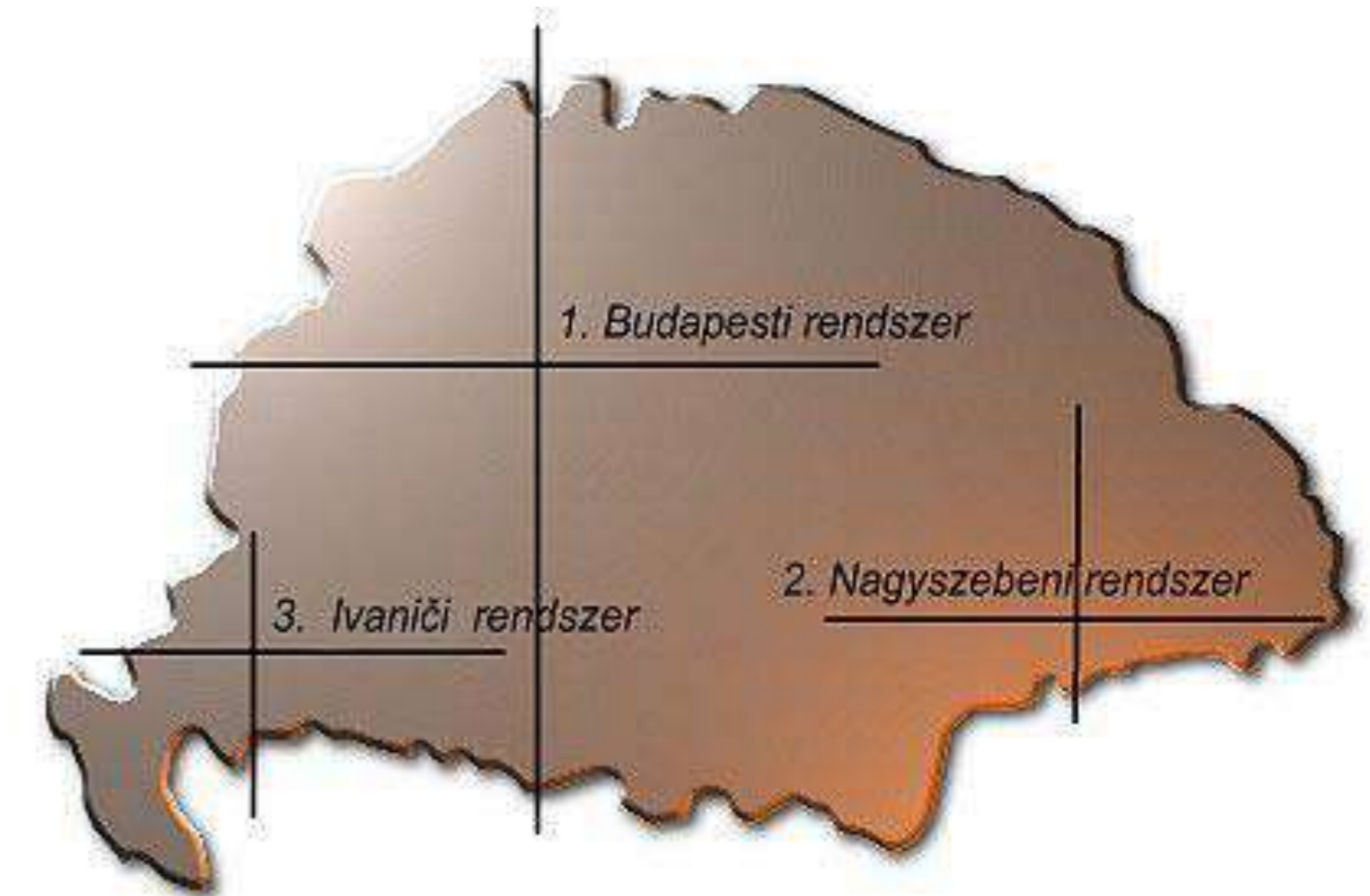
Miért is fordítjuk óvó figyelmünket erre az alappontra?

A vetületi rendszereink kezdőponja

Vetületnélküli rendszerek

Az 1800-as évek elejétől, a Habsburg Birodalom a topográfiai és kataszteri felmérések megalapozására összefüggő háromszögelési hálózatot fejlesztett ki. A történelmi Magyarországot három vetületnélküli rendszer fedte le:

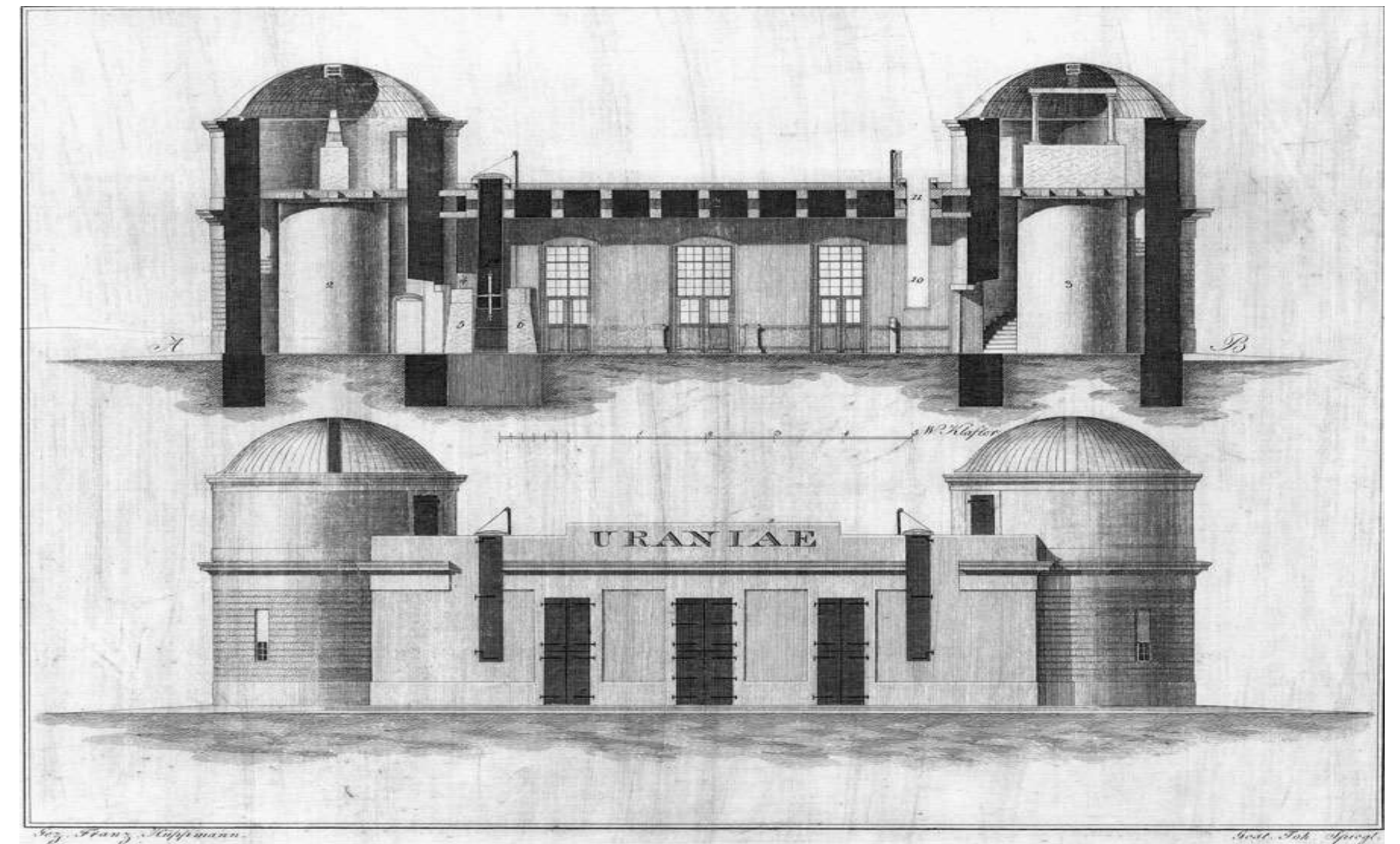
- Budai rendszer. Kezdőpontja a Gellérthegy nevű háromszögelési pont.
- Nagyszebeni rendszer. Kezdőpontja a Vízaknai hegy (Vízakna) nevű háromszögelési pont.
- Ivaniči rendszer. Kezdőpontja az Ivanič zárdatorony háromszögelési pont

Miért is fordítjuk óvó figyelmünket erre az alappontra?

A Budai rendszer (vetületnélküli)

A Budai rendszert a szorosan vett Magyarország területén alkalmazták. Kezdőpontját az 1815-ben felépült világszínvonalú intézetnek, az Uránia csillagda keleti tornyának helyén állandósították véglegesen 1934-ben. A csillagdát 1849-ben az osztrák ágyútűz súlyosan megrongálta. Az épület maradványait később felrobbantották, hogy helyet adjon az 1850 és 1854 között felépült katonai erődnek, a Citadellának.

Miért is fordítjuk óvó figyelmünket erre az alappontra?

A vetületi rendszereink kezdőponja

Sztereografikus vetület

1857 – első kettős vetítés: Bessel-ellipszoidról előbb simulógömbre (régii Gauss-gömb), majd onnan sztereografikus vetülettel tértek át a gömböt érintő síkra.

„A budapesti rendszerrel a szorosán vett magyarországi területet, a marosvásárhelyi rendszerrel pedig az ún. Király-hágón túli területeket képezték le. A budapesti rendszerben a Gellért-hegy, a marosvásárhelyi rendszerben a Kesztej-hegy nevű háromszögelési ponti gömbi megfelelője a vetületi kezdőpont.”¹

1 - Dr. Varga József - Vetületi rendszerek és átszámítások (PhD értekezés)

Miért is fordítjuk óvó figyelmünket erre az alappontra?

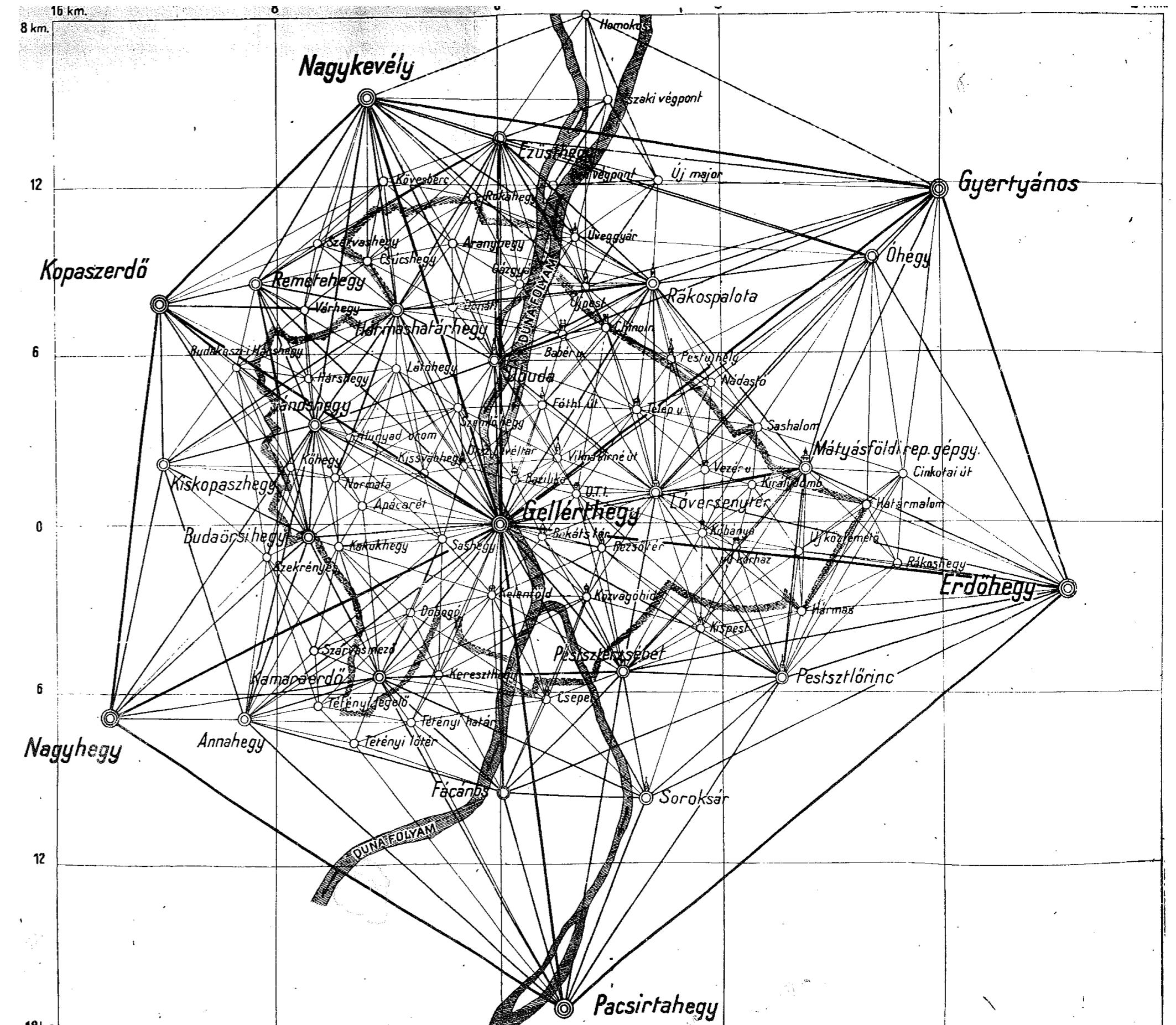
A vetületi rendszereink kezdőponja

Sztereografikus vetület

Az 1930-as években Budapest városmérése céljára új háromszögelési hálózatot, a Budapesti Önálló Városi rendszert (BÖV) fejlesztettek ki.

„Az alapfelületet, a vetületi kezdőpontot és a koordináta-tengelyek tájékozását tekintve a BÖV megegyezik a budapesti sztereografikus (országos) vetületi rendszerrel. Az egyes rendszerekben a síkkoordináták a háromszögelési hálózatok különbözősége miatt kis mértékben mégis eltérnek egymástól, ezért közöttük az átszámítás csak mindkét rendszerben ismert koordinátájú pontok (azonos pontok) felhasználásával – nem szabatos módon – végezhető.”¹

1 - Dr. Varga József - Vetületi rendszerek és átszámítások (PhD értekezés)

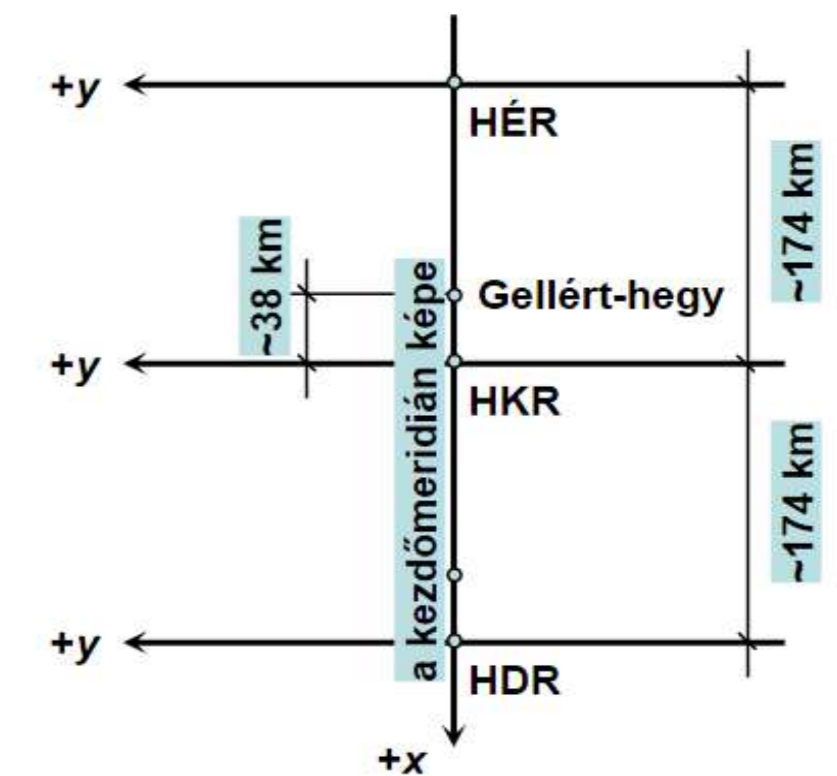
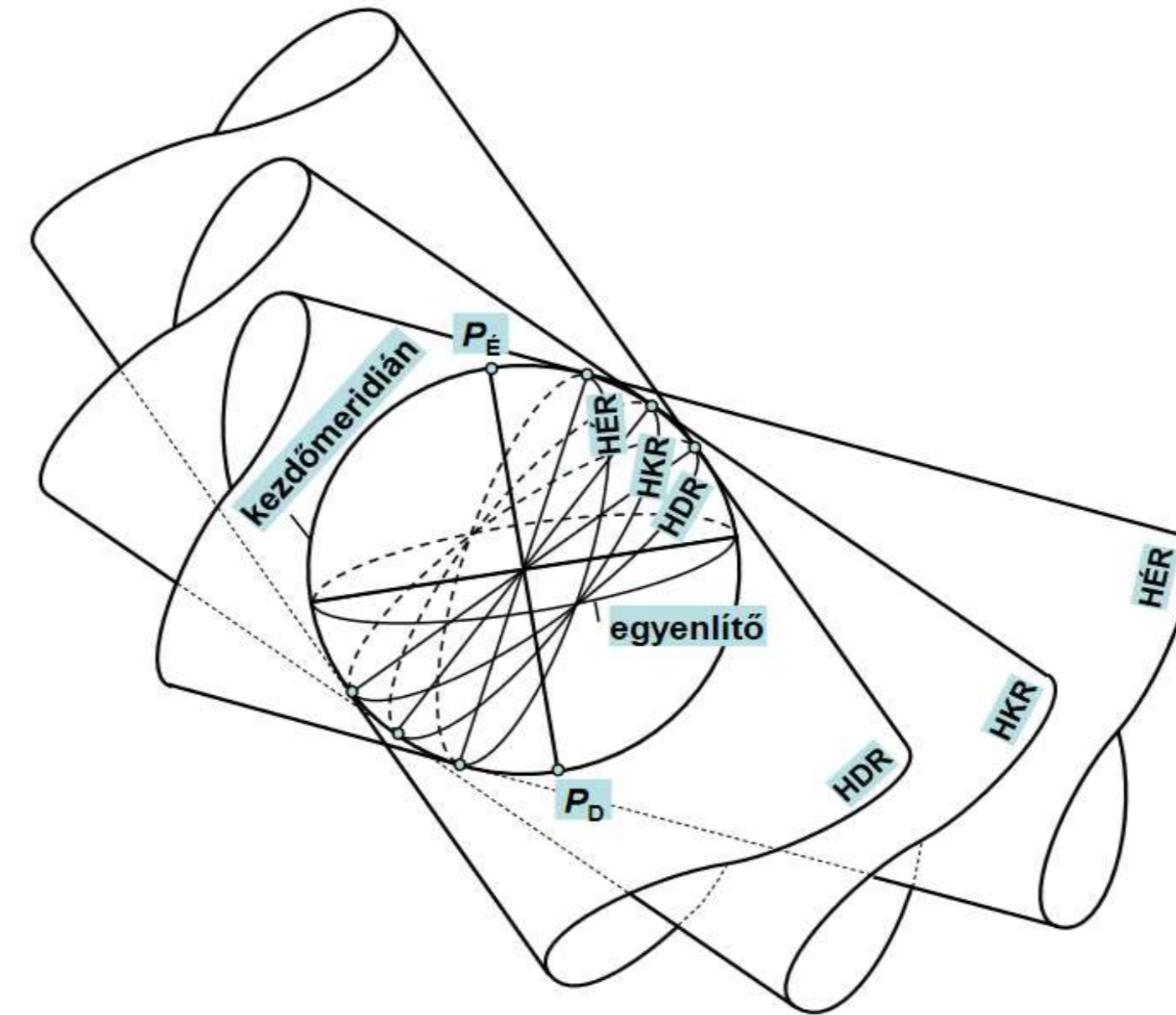
Miért is fordítjuk óvó figyelmünket erre az alappontra?

A vetületi rendszereink kezdőponja

Hengervetületi rendszerek

Fasching Antal a ferdetengelyű érintő hengervetületi rendszerek (hengervetület északi rendszer: **HÉR**, hengervetület középső rendszer: **HKR**, hengervetület déli rendszer: **HDR**) bevezetésével elérte a kilométerenként 10 cm-nél kisebb hossztorzulást.

A három rendszernek (HÉR, HKR, HDR) három különböző kezdőpontja van, de mindhárom rendszer közös X tengelye a Gellérthegy nevű alappont meridiánjának egyenes képe.

Miért is fordítjuk óvó figyelmünket erre az alappontra?

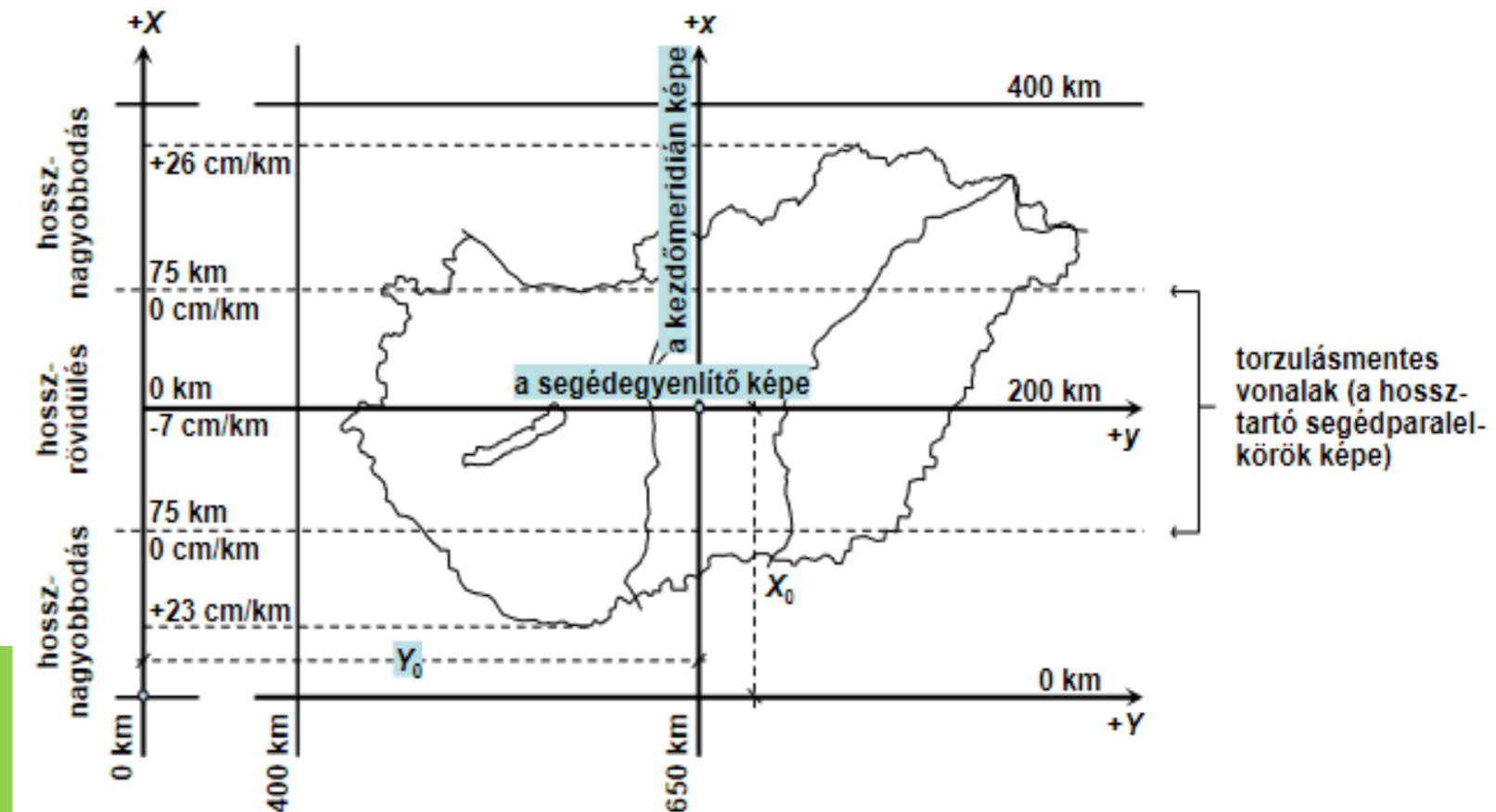
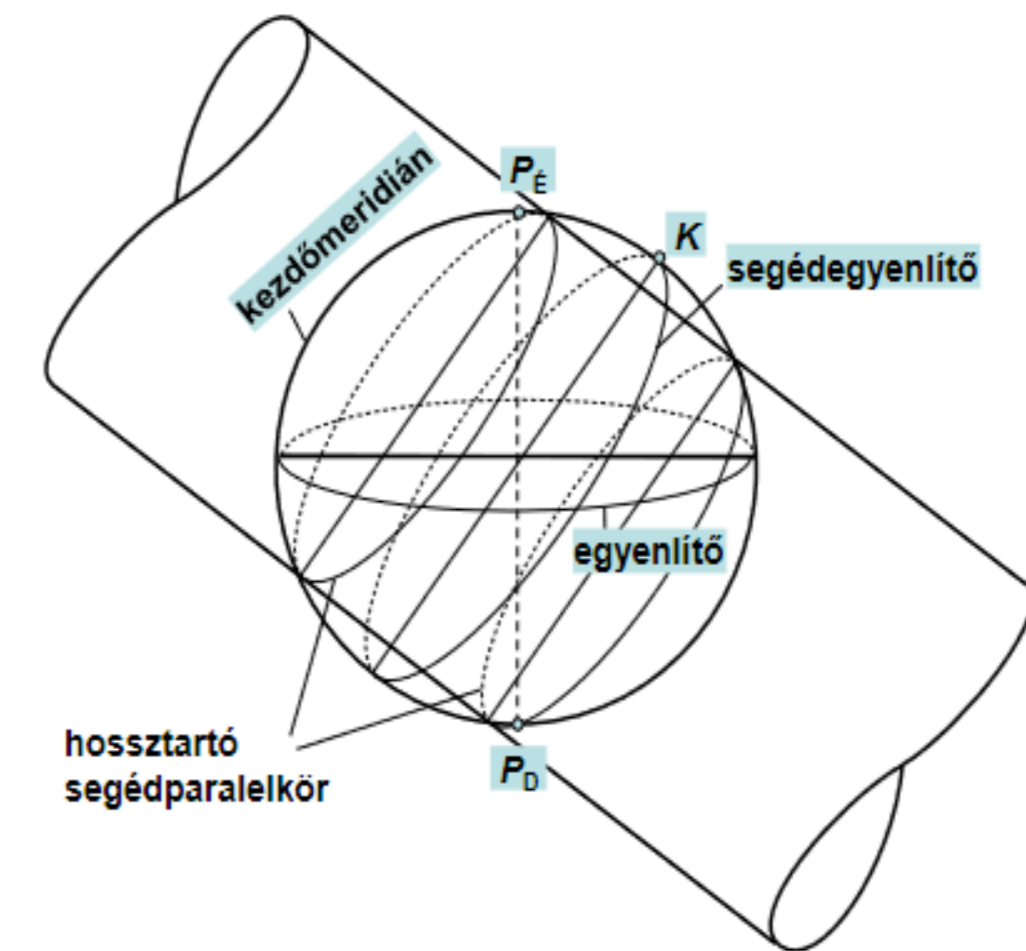
Egységes Országos Vetület (EOV)

1975, hazánk jelenlegi vetületének bevezetése.

„Alapfelülete egy újabb simuló gömb, képfelülete az alapfelületet metsző körhenger palástja. A vetület kezdő meridiánja a Gellért-hegyi meridián, kezdőpontja a HKR kezdőpontjának helye az új alapfelületen.”²

„Az EOV-n ábrázolt háromszögelési hálózat mérési anyaga lényegében azonos a FAGH (Felületi Asztrogeodéziai Hálózat) mérési anyagával. A FAGH a Kraszovszkij-ellipszoidon helyezkedett el. A FAGH-tól való elszakadást úgy érték el, hogy az EOV alapfelületéül az IUGG1967 referencia ellipszoidot választották, és ezen önállóan helyezték el a háromszögelési hálózatot (Földváryné 1989).”¹

A Gellérthegy nevű főalappont az Egységes Országos Vízszintes Alapponthálózatban (EOVA) a **65-4011** alappont-számot kapta.

1 - Dr. Varga József - Vetületi rendszerek és átszámítások (PhD értekezés)

2 - Homolya András - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Általános- és Felsőgeodézia Tanszék, Geodézia I. (BSc) 5. előadás

A Gellért-hegy fejlesztési projekt

A Gellért-hegy fejlesztési koncepciójának része a Citadella erőd rekonstrukciója.

A területen a magyarság szabadságküzdelseire emlékeztető múzeum kerül kialakításra, a nyugati rondellán egy hatalmas kilátó kap helyet és a déli épületből étterem lesz.

Újjáépítik a várfalakat és a gyilokjárók gyönyörű kilátást biztosítanak majd a városra és környezetére.

Az erőd belső területét közparkká alakítják át.

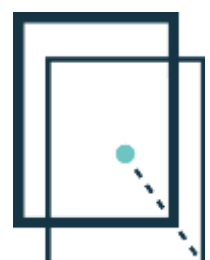
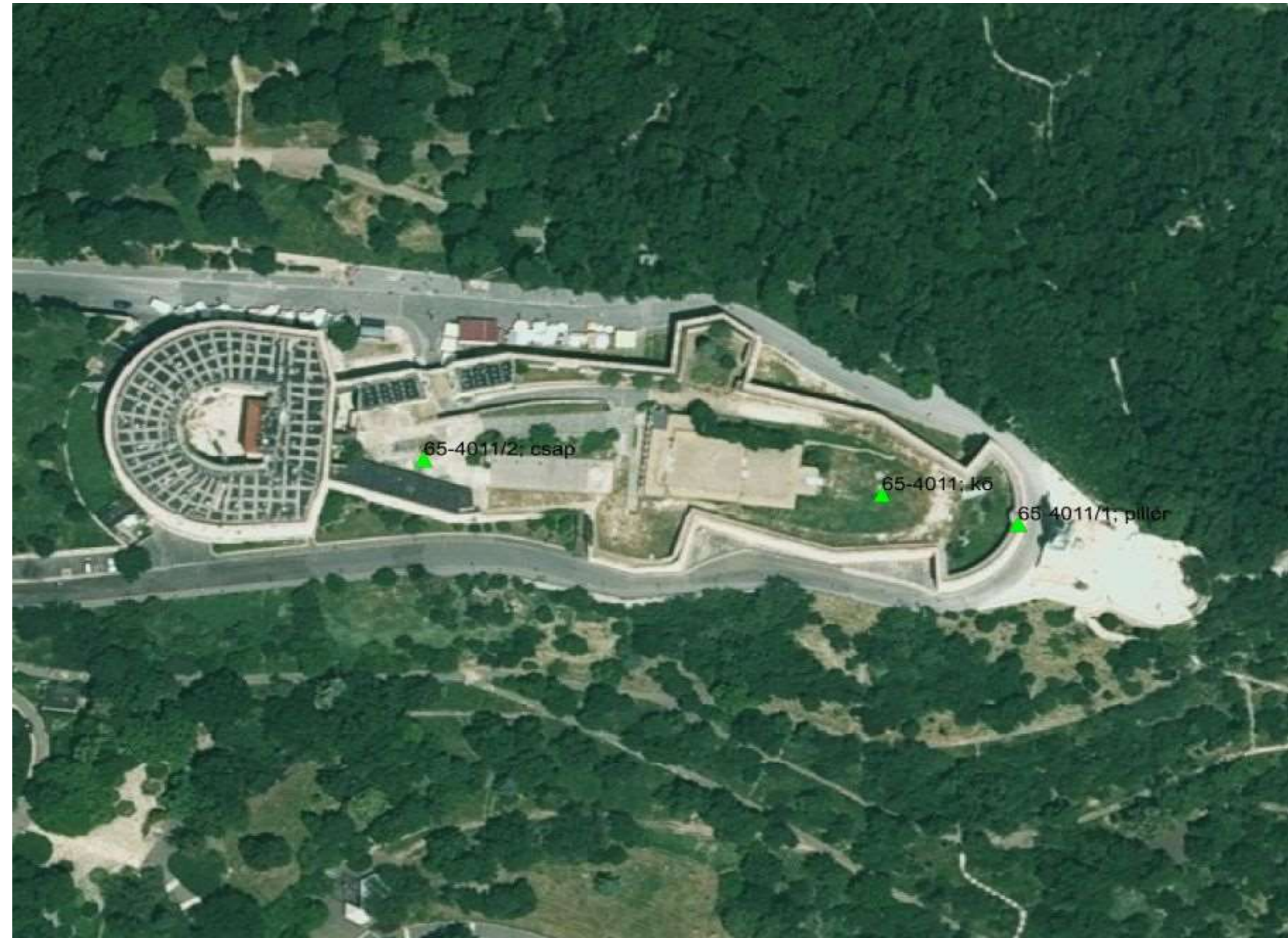
A keleti rondella részleges megbontásával lefelé szélesedő lépcsősoron jutunk majd le a közparkból a Szabadság-szoborhoz.

A projekt megvalósulása 2023 tavaszára várható.

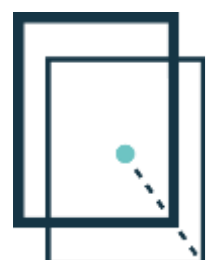
Az alappontok elhelyezkedése

- a 65-4011 számú felsőrendű alappont,
- a 65-4011/1 és
- a 65-4011/2 számú külpontjai.

Az alappontok elhelyezkedése

Az alappont 65-4011/1 számú külpontja, a műszeres mérések akadálytalan elvégzésére, pilléreként létesült a keleti rondella gyilokjáróján. Felette központosan irányzóhengert helyeztek el a külső irányozhatóság biztosítására.

Az alappontok elhelyezkedése

Magyarország Országos GPS Hálózatának (OGPSH) részeként 1995-ben került meghatározásra a 65-4011/2 számú külpont (hatszögletű vascsap), mivel a 65-4011 mellett akkor még meglévő fa akadályozta a jelvezteség nélküli GPS mérést. A külpont az erőd nyugati részén egy virágágyás kőfalazatában létesült.

A légvédelmi bunker lebontása, a főalappont elmozdulás-ellenőrzése

A Citadella erőd rekonstrukciója során az első komoly „megrázkódtatással” járó munka a légvédelmi bunker lebontása volt. A közel másfél méteres betonfalak lerombolása olyan talajrezgést jelentett, ami szükségessé tette a főalappont esetleges elmozdulásának kimutatását.

A Lechner Tudásközpont Nonprofit Kft. a ZÁÉV Építőipari Zrt-vel kötött szerződés alapján végezte el a 65-4011 számú vízszintes alappont elmozdulás-vizsgálatát GNSS eljárással. A mérések idején az erőd területén már folytak a régészeti feltárások, amelynek során első világháborús ágyútalpat is találtak a római és török kori leletek között. Megtalálták az egykor állt Uránia csillagda falmaradványait is.

Elmozdulásmérés

Az elmozdulás-mérések két időpontban kerültek kivitelezésre:

1. mérés 2020. október 27-én (az építési munkálatok előtt)

2. mérés 2020. december 15-én (az építési munkálatok után)

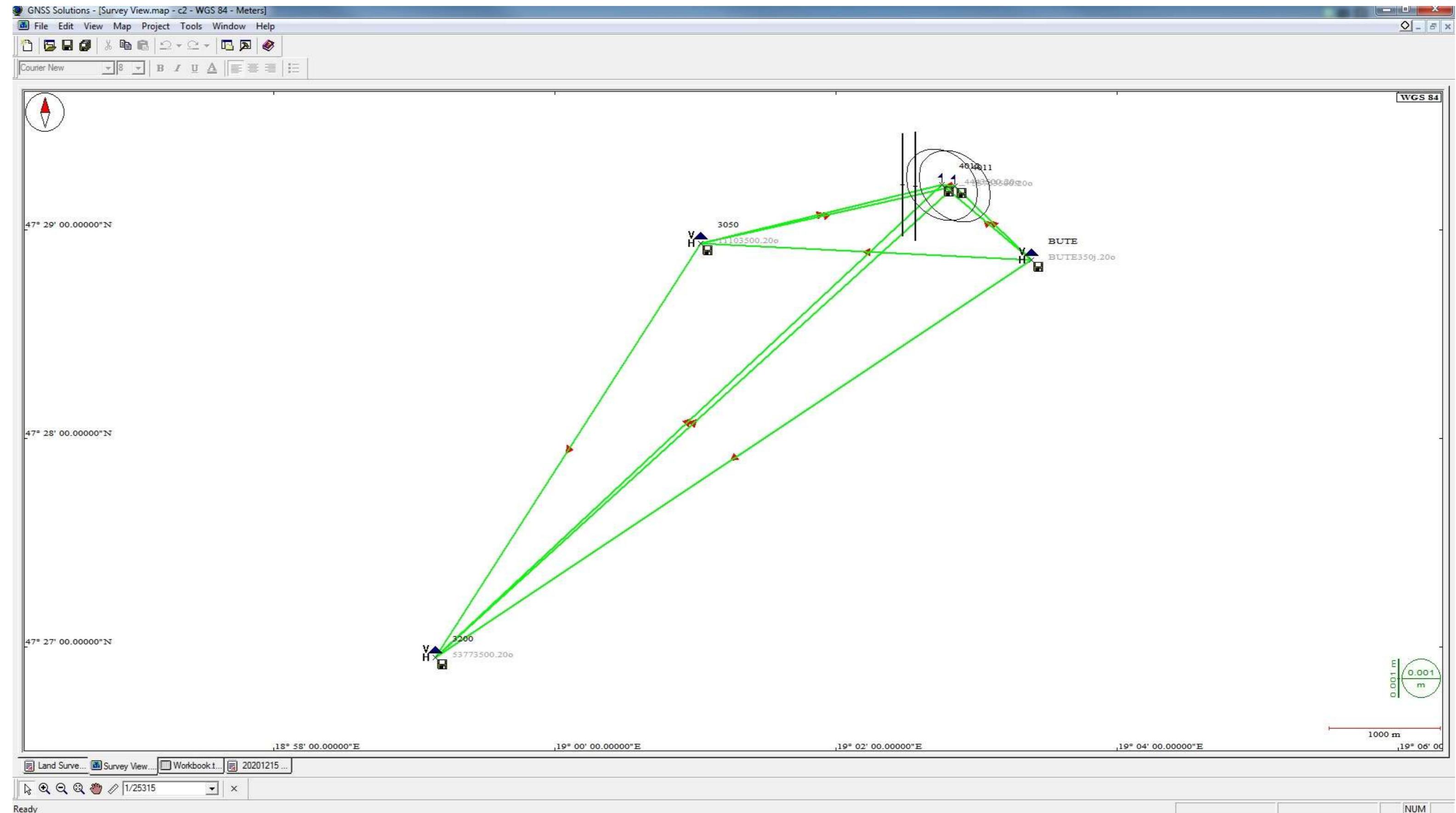
Mindkét alkalommal hosszúidejű (6 órás) statikus GPS mérés történt a 65-4011 és a 65-4011/2 számú alappontokon (mint vizsgálati pontokon), valamint 3 órás mérések a 65-3050 és a 65-3200 számú OGPSH pontokon (mint ellenőrző pontokon).

A mérések feldolgozása

Rögzített pontok:
BUTE, 65-3050, 65-3200

Meghatározandó pontok: 65-4011 és 65-4011/2

A vizsgálat eredménye

A feldolgozó szoftverrel elvégeztük a vektorok feldolgozását és a hálózat kiegyenlítését mindkét mérési időpontra. Ezután mindkét vizsgálati pont koordinátáját áttaszformáltuk az EOV rendszerbe a hivatalos EHT transzformációs eljárással és az alábbi táblázatban összehasonlítottuk az eredményeket.

	Y_{EOV}	X_{EOV}
65-4011		
2020.10.27.	649999.969	238104.727
2020.12.15.	649999.971	238104.725
Eltérés	-0.002	+0.002
65-4011/2		
2020.10.27.	649887.916	238114.701
2020.12.15.	649887.916	238114.701
Eltérés	0.000	0.000

A 65-4011 számú főalapponton és annak 65-4011/2 számú külpontján vízszintes **elmozdulás nem mutatható ki.**

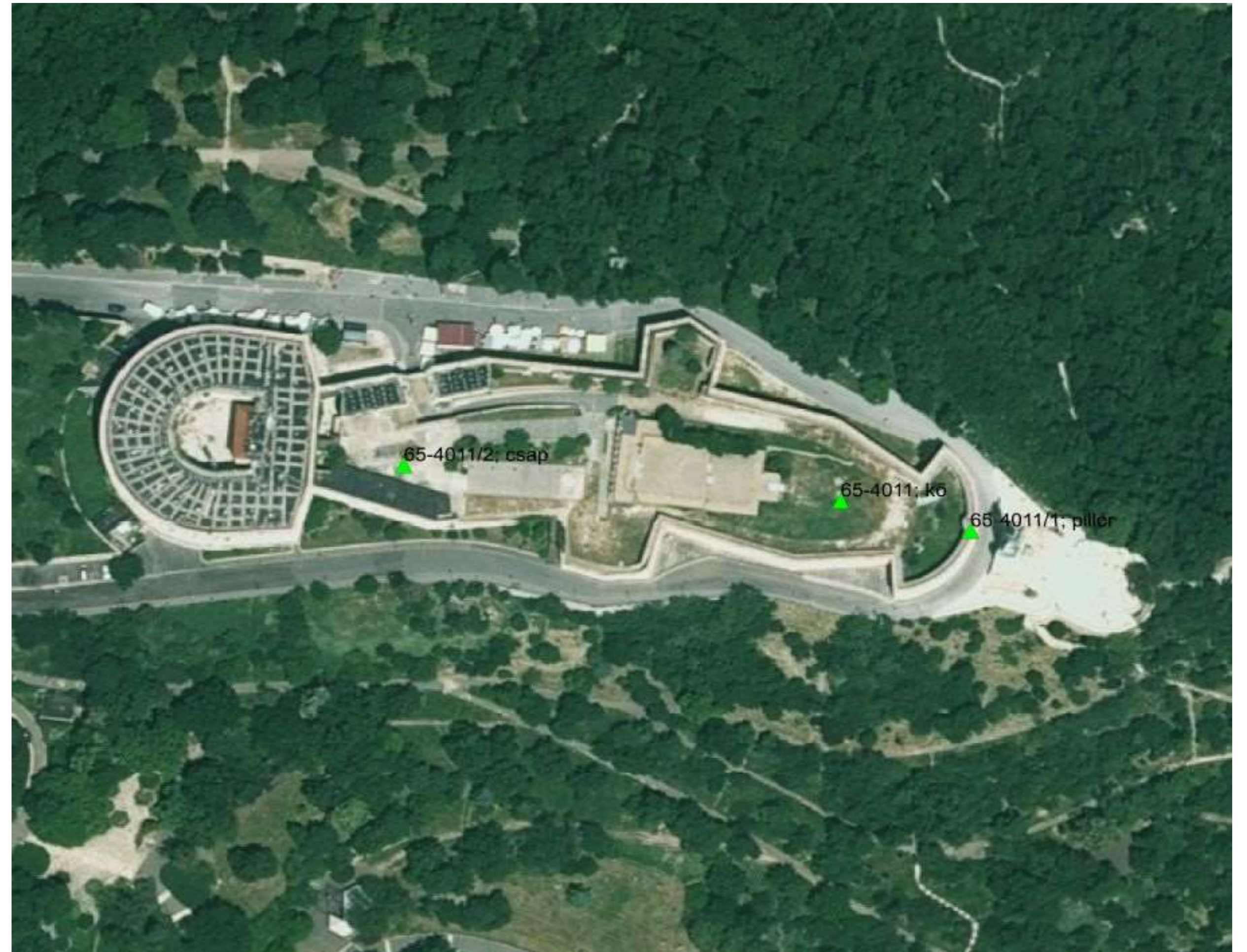

Alappontjaink jövője

A 65-4011/1 pillér áthelyezésre kerül. Javaslatunk szerint a keleti rondella gyilokjárójának Duna felé eső részére.

A 65-4011/2 OGPSH pont pusztulásra van ítéelve az erőd nyugati oldalának átépítése következményeként. Funkcióját a 65-4011 számú alappont fogja átvenni (a mellette valamikor meglévő fa valamikor kivágásra került).

A Gellérthegy nevű, 65-4011 számú alappont eredeti helyén változatlanul megmarad. A környezete azonban alapvetően megváltozik. A Szabadság-szobortól induló lépcsősor felső végének folytatásába, attól néhány méterre lesz található az alappont. Járólappal borított sétány épül föléje, de az alappont sértetlenségét és felhasználhatósága a járólapok közé, az alappont fölé elhelyezett üveglap fogja biztosítani.

KÖSZÖNÖM A FIGYELMÜKET

1149 Budapest, Bosnyák tér 5.

Telefon: +36 70 4919024

www.lechnerkozpont.hu

E-posta: tamas.sebok@lechnerkozpont.hu

Lechner Nonprofit Kft.